

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “доктор” по: област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.1 Растениевъдство, научната специалност „Растениевъдство“

Автор на дисертационния труд: Божидар Францов Танчев, редовен докторант към катедра „Растениевъдство“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Реакции на български хибриди слънчоглед (*Helianthus annuus* L.) към контрастни агроекологични условия.

Рецензент: доц. д-р Живко Михайлов Тодоров, Аграрен Университет – Пловдив, кат „Растениевъдство“ област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина професионално направление: 6.1 Растениевъдство, научната специалност „Растениевъдство“, определен за член на научното жури със заповед № РД 16-476/02,04,2026 год. от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Слънчогледът (*Helianthus annuus* L.) е една от четирите най-важни маслодайни растения в света. У нас той заема най- голяма площ. Основните фактори, определящи продуктивността и качеството на продукцията му са избора на хибрид съчетан с конкретните агроекологични условия. През последните повече от 20 години у нас се налага тенденцията към постепенно внедряване на чужди хибриди слънчоглед, в резултат на което в момента сортовият му състав е представен изцяло от тях. Въпреки големите успехи на българската селекция дългосрочното отглеждане на чужди хибриди води до negliжирането им. Наблюдаваните климатични промени на планетата засилват в голяма степен склонността на тези хибриди да се адаптират по-трудно към нашите почвено - климатични условия и по-слабо да проявяват оптимална си продуктивност и качество. Това засилва все повече интереса на българските производители към възвръщане на селектираните у нас хибриди слънчоглед.

Именно затова в настоящия дисертационен труд са представени резултати от задълбочено научно-приложно проучване на реакции на български хибриди слънчоглед към контрастни агроекологични условия.

В тази връзка темата на дисертационния труд е не само актуална, но и със значима теоретична и практическа приложимост.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на изследването е да се установи влиянието на различните агроекологични условия върху някои биологични и стопански качества при български хибриди слънчоглед. Тя е формулирана точно и ясно, като кореспондира с предложеното заглавие и предопределя посоката на научната разработка. За постигането на тази цел са поставени пет задачи, като за реализирането им през периода от 2023 до 2025 г. са заложили два паралелни полски опити, единия - в

агроекологичен район Пловдив, а другия – в агроекологичен район Добрич, община Генерал Тошево. Опитите са заложени методически правилно, по блоков метод в 4 повторения с големина на опитната площ от 28 m², с пет български хибриди слънчоглед и една контрола. Направена е подробна почвено-климатична характеристика на районите на провеждане на експеримента през годините на проучване. Подробно са описани методите на работа, агротехниката на опита и методите на статистическа обработка на данните.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Представеният ми за рецензия дисертационен труд обхваща 162 страници и включва 9 основни раздела, които по обем, структура и баланс между отделните части отговарят напълно на изискванията за присъждане на ОНС „Доктор“. Получените резултати са обобщени и много-добре онагледени, чрез 26 таблици, 27 фигури и 1 приложение, което показва възможността на докторанта да систематизира научната информация.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Направен е обстоен и задълбочен литературен обзор по темата, като са посочени вижданията на редици наши и чуждестранни изследователи по разглеждания проблем. Прегледът на литературата е представен на 18 страници, и включва 14 източника на кирилица и 153 на латиница, което показва много добра осведоменост на докторанта относно постигнатото в тази област. Това дава възможност той правилно и обективно да интерпретира получените от него резултати.

Разделът “Резултати и обсъждане” обхваща 84 страници от общо 162, което е 52% от общия обем на дисертацията. Представен е обширен експериментален материал получен от изведените полски опити, съчетан с подходящи статистически анализи и съвременни статистически програми. Проследени са редица биологични показатели, като са регистрирани основните фенологични фази, отчетени са значителен брой биометрични показатели, изчислени са по-важните продуктивни показатели, извършени са химични анализи свързани с качеството на получените продукти и състава на почвата. Въз основа на извършената експериментална работа, задълбочено и прецизно обсъждане и анализиране на резултатите са направени 13 извода, които отразяват обективно получените резултати.

От разработения дисертационен труд се вижда, че докторанта може да извежда полска експериментална работа, правилно да интерпретира получените данни и да сравнява постигнатото в тази област с това от други автори.

5. Приноси на дисертационния труд.

На база на получените резултати са формулирани следните научно-теоретични и научно-приложни приноси.

Научно-теоретични приноси

1. Установено е, че вегетационният период на слънчогледа в района на Пловдив е по-кратък от този в Добрич средно с 15 дни, с изключение на случаите когато има застудяване след сеитбата и продължително поникване, което удължава вегетацията.

2. Установено е дяловото разпределение на органите на растенията. Делът на стъблата и питата е по-голям в района на Пловдив, а в района на Добрич – листата и семената.

3. Проучването е отличило хибрид Енигма като най-стабилен. Втори по ранг се нарежна хибрид Далена, трети – Съни, четвърти Деведа а на последните места като най-нестабилни по отношение на добива са хибридите Р64LP170 и Красела.

4. Установена е положителна корелация на добива на семена с добива на масло, масата и броят на семената в питата. Положителна връзка на съдържанието на масло е отчетена с хектолитровото тегло, а отрицателна – със съдържанието на суров протеин.

Научно-приложни приноси

1. Съчетанието на климатичните условия в отделните райони е специфично и дава възможност за диференциране на изпитваните хибриди при различни нива на абиотичен стрес през отделните фенологични фази. Натрупаната информация е подходяща за прецизиране на технологията на отглеждане при условията на Южна и Северна България в рисковата среда.

2. Проучено е, че в района на Южна България най-високи добиви на семена са отчетени при хибрид Съни, а в Добруджа от стандарта Р64LP170. В района на Добрич най-много масло е получено от хибрид 142 Деведа, а в Пловдив – от хибрид Съни. И в двата района най-висок добив на шрот е получен при стандарта Р64PL170.

3. Установено е, че най-високомаслен и в двата района е хибрид Съни, при който е отчетена и най-висока маса на 1000 семена. При всички хибриди масата на семената в 100 l обем е по-голяма в района на Добрич. Най-високо е хектолитровото тегло и в двата района при хибрид Красела.

4. Проучено е, че и в двата района най-високо линолов е хибрид Деведа, а най-високоолеинов – хибрид Съни, а съдържанието на суров протеин в семената е по-високо в района на Пловдив. И в двата района най-много белтъчини, лизин, метионин и цистин се натрупват при стандарта Р64LP170.

6. Критични бележки и въпроси.

Нямам критични бележки към представените материали.

7. Публикувани статии и цитирания.

Във връзка с дисертационния труд докторанта е публикувал 2 публикации, с което покрива изискуемия минимум от 30 точки.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Божидар Францов Танчев образователната и научна степен “доктор” по научната специалност „**Растениевъдство**“

Дата: 27.04.2026 г.
гр. Пловдив

ИЗГОТВ

ДОЦ. Д-Р

РЕЦЕ

Подписите в този документ са заличени

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679

(Общ Регламент относно защитата на данни).